

Artykuł IV

PRIME
NUMBERS

$$H(a_+ \psi) = (E - \hbar\omega)(a_+ \psi) \quad J(x) = \sum_{n=1}^{\infty} c_n \psi_n(x) = \sqrt{\frac{2}{a}} \sum_{n=1}^{\infty} c_n \sin\left(\frac{n\pi x}{a}\right) \quad \text{Nuclear radius} = A^{1/3} \cdot 1.2 \text{ fm}$$

$$\frac{1}{\Phi} \frac{d^2 \Phi}{d\phi^2} = -m^2 \quad \text{solenoid: } L = N\Phi/I = \mu_0 AN^2/\ell \quad \tau_{1/2} = \ln(2)\tau, \quad N = N_0 \exp(-t/\tau)$$

$$H = \hbar\omega \left(a_+ a_- + \frac{1}{2} \right) \quad PE = -G \frac{Mm}{r}, \quad \Delta PE = mgh (\text{small } h), \quad F = G \frac{Mm}{r^2} = mg \quad B\ell = \mu_0 I \text{ for single wire } B = \frac{\mu_0 I}{2\pi r} \quad c_n = \int \psi_n(x)^* f(x) dx$$

$$p_x \rightarrow \frac{\hbar}{i} \frac{\partial}{\partial x}, \quad p_y \rightarrow \frac{\hbar}{i} \frac{\partial}{\partial y}, \quad p_z \rightarrow \frac{\hbar}{i} \frac{\partial}{\partial z} \quad P_a + \frac{1}{2} \rho_a v_a^2 + \rho_a g h_a = P_b + \frac{1}{2} \rho_b v_b^2 + \rho_b g h_b \quad U_{\text{capacitor}} = Q^2/(2C) = CV^2/2 =$$

Quantum Mechanics:

$$L = I\omega = mvr \sin \theta, \quad (\theta = \text{angle between } v \text{ and } r) \quad \Delta \prod \frac{d^2 \Phi}{d\phi^2} = -m^2 \Phi \Rightarrow \Phi(\phi) =$$

$$a_+ \equiv \frac{1}{\sqrt{2\hbar m \omega}} (-ip + m\omega x) \quad U = \epsilon_0 E^2/2 + B^2/(2\mu_0) = \text{energy/volume} \quad \mu \quad \langle H \rangle = \sum_{n=1}^{\infty} |$$

$$n_a \sin \theta_a = n_b \sin \theta_b, \quad \sin \theta_{\text{crit}} = \frac{n_b}{n_a} \quad \sum_c \quad \infty \quad \Delta L/L = \alpha \Delta T, \quad \Delta V/V = 3\alpha \Delta T \quad S = \text{Energy}/(A\Delta t) = cU \quad H(a_+ \psi) = (E + \hbar\omega)(a_+ \psi)$$

$$\Theta(\theta) = AP_l^m(\cos \theta) \quad \lambda_{\text{matter}} = \lambda_{\text{vac}}/n, \quad f_{\text{matter}} = f_{\text{vac}}, \quad c_{\text{matter}} = c_{\text{vac}}/n \quad = \sqrt{\frac{2}{a}} \int_0^a \sin\left(\frac{n\pi x}{a}\right) \Psi(x)$$

$$\tau = rF \sin \theta, \quad I\alpha = \tau, \quad I_{\text{point}} = mR^2 \quad v = \omega r = \frac{2\pi r}{T}, \quad \omega = 2\pi f = \frac{2\pi}{T}, \quad f = 1/T \quad \Psi_n(\mathbf{r}, t) = \psi_n(\mathbf{r}) e^{-iE_n t/\hbar}$$

$$L = \hbar \sqrt{\ell(\ell + 1)}, \quad L_z = m_\ell \hbar, \quad m_\ell = -\ell, \dots, \ell$$

$$\int \psi_m(x)^* \psi_n(x) dx = \delta_{mn} \quad \nabla^2 = \frac{1}{r^2} \frac{\partial}{\partial r} \left(r^2 \frac{\partial}{\partial r} \right) + \frac{1}{r^2 \sin \theta} \frac{\partial}{\partial \theta} \left(\sin \theta \frac{\partial}{\partial \theta} \right) \quad \Omega \quad \delta_{mn} = \begin{cases} 0, & \text{if } m \neq n \\ 1, & \text{if } m = n \end{cases}$$

$$F = qvB \sin \theta, \quad F = ILB \sin \theta \quad h = 6.626 \times 10^{-34}$$

$$\text{Black body: } \lambda_{\text{max}} T = 2.9 \times 10^{-3} \text{ m} \cdot \text{K} \quad \hbar\omega \left(a_+ a_- + \frac{1}{2} \right) \psi = E\psi$$

O ilości liczb złożonych mniejszych od danej wielkości. Lematy, cd.

Artykuł IV:

Model rozmieszczania się liczb pierwszych w krótkich przedziałach: dowód poprawności

Przypomnijmy zaproponowany w poprzednich artykułach model pokazujący kaskadowy mechanizm generowania się liczb pierwszych, którego formalny zapis ilustruje następujące twierdzenie:

Niech k oznacza liczbę liczb pierwszych między n i $2n+1$, a c liczbę liczb pierwszych między n^2 i $(n+1)^2$

Hipoteza 1:

Między n^2 i $(n+1)^2$ występuje c liczb pierwszych, c jest zbliżone do wartości $\approx k$

Dla czytelników nieobcujących zawodowo z rozumowaniami matematycznymi sens tego twierdzenia jest czytelniejszy na konkretnych przykładach liczbowych:

10 – 21 (Mamy przedział zawierający 10 liczb, w tym 4 liczby pierwsze: 11,13,17 i 19, czyli k liczb pierwszych)

↓ $10^2=100$, $11^2=121$ → 100–121 (przedział zawiera 20 liczb, w tym 5 liczb pierwszych:
101,103,107,109 i 113, czyli c liczb pierwszych)

100 – 201 ($k = 21$ liczb pierwszych)

↓↓ $100^2=10\ 000$, $101^2 = 10\ 201$ → 10 000 – 10 201 ($c = 23$ liczby pierwsze)

1000 – 2001 ($k = 135$ liczb pierwszych)

↓↓↓ $1000^2=1000\ 000$, $101^2 = 1\ 002\ 001$ → 1 000 000 – 1 002 001 ($c = 152$ liczby pierwsze)

10 000 – 20 001 ($k = 1037$ liczb pierwszych)

↓↓↓↓ $10\ 000^2=100\ 000\ 000$, $10\ 001^2=100\ 020\ 001$ → 100 000 000 - 100 020 001
($c = 1089$ liczb pierwszych)

100 000 – 200 001 ($k = 8391$ liczb pierwszych)

↓↓↓↓↓ $100000^2=10000000000$, $100001^2=10000200001$ → 10000000000-10000200001
($c = 8631$ liczb pierwszych)

Zaobserwowana w naszych badaniach nad liczbami pierwszymi zależność statystyczna, z uwagi na możliwość dostępu do odpowiednio obszernych list z liczbami pierwszymi, zachodzi daleko dalej niż mógł analogiczną własną zależność statystyczną badać Gauss.

Ponieważ obserwacja dotyczy nie tylko różnicy dwóch kolejnych kwadratów liczb naturalnych, ale również wszystkich przedziałów liczbowych o tej długości, w zakresie od $2n+1$ do $(n+1)^2$, to w sposób oczywisty musi skłaniać nas to do rozszerzenia naszego twierdzenia do następującej postaci:

Niech k oznacza liczbę liczb pierwszych między n i $2n+1$, a c liczbę liczb pierwszych w każdym przedziale o długości $2n$, począwszy od $2n+1$ do $(n+1)^2$ włącznie

Hipoteza 2: W przedziałach liczb naturalnych o długości $2n$ występuje c liczb pierwszych i $0,75k \leq c \leq 2k$

Wynika stąd, że jeżeli w przedziale liczb o długości 10, czyli między 10 a 21 (między n i $2n+1$) są cztery liczby pierwsze (k liczb pierwszych), to we wszystkich przedziałach o długości dwukrotnie większej, czyli 21-42, 22-43, 23-44, etc. aż do 100 -121 włącznie, wystąpi zbieżna do 4 ilość liczb pierwszych (czyli we wszystkich przedziałach o długości $2n$, aż do przedziału między n^2 a $(n+1)^2$ wystąpi c zbieżnych do k liczb pierwszych).

Uogólnienia zapisywane za pomocą formuł matematycznych stają się oczywiste dla konkretnych liczb, dlatego poniżej proponujemy zapoznanie się z ich początkową statystyką.

Środowiskowa anegdota wspomina wybitnego matematyka, który uważał, że analiza tablic z liczbami pierwszymi przy śniadaniu jest lepszą rozrywką niż lektura sprawozdań sportowych. Poniższa statystyka, siłą rzeczy jest uderzająca, gdyż pozwala na intuicyjne uchwycenie mechanizmu rządzącego rozmieszczaniem się liczb pierwszych:

1. Przedział jednoelementowy: między 1-3 (od n do $2n+1$) jest **jedna liczba pierwsza 2**, a w przedziale $1^2=1$ (n^2) i $2^2=4$ ($(n+1)^2$) są dwie liczby pierwsze: **2 i 3**. Na niebiesko wyróżniono przedziały, w których $c > k$, na czerwono $c = k$, fiolet to $c < k$ Poniżej dalsze statystyki.

2. Przedział dwuelementowy: 2-5, **jedna liczba pierwsza: 3**.

Między $2^2=4$ (n^2) i $3^2=9$ ($(n+1)^2$) są dwie liczby pierwsze: **5 i 7**

3. Przedział trzelementowy: 3-7, **jedna liczba pierwsza: 5**.

$3^2=9$ i $4^2=16$; mamy 3 przedziały 6-elementowe: 7-14 (dwie liczby pierwsze: **11 i 13**), 8-15 (dwie liczby pierwsze: **11 i 13**) oraz 9-16 (dwie liczby pierwsze: **11 i 13**)

4. Przedział 4-elementowy: 4-9, **dwie liczby pierwsze: 5 i 7**. Używamy symbolu LP dla słów: liczba pierwsza

$4^2=16$ i $5^2=25$; mamy 8 przedziałów 8-elementowych:

9-18(**3LP:11,13,17**)

11-20(**3LP:13,17,19**)

13-22(**2LP: 17,19**)

15-24(**3LP: 17,19,23**)

10-19(**3LP:11,13,17**)

12-21(**3LP:13,17,19**)

14-23(**2 LP:17,19**)

16-25(**3LP:17,19,23**)

5. Przedział 5-elementowy: 5-11, 1 LP: 7. $5^2=25$ i $6^2=36$; mamy 15 przedziałów 10-elementowych:

11-22(3LP:13,17,19) 14-25(3LP:17,19,23) 17-28(2LP:19,23) 20-31(2LP:23,29) 23-34(2LP: 29,31)
 12-23(3LP:13,17,19) 15-26(3LP:17,19,23) 18-29(2LP:19,23) 21-32(3LP:23,29,31) 24-35(2LP: 29,31)
 13-24(3LP:17,19,23) 16-27(3LP:17,19,23) 19-30(2LP:23,29) 22-33(3LP:23,29,31) 25-36(2LP:29,31)

6. Przedział 6-elementowy: 6-13, 2 LP: 7 i 11. $6^2=36$ i $7^2=49$; mamy 24 przedziały 12-elementowe:

13-26(3LP:17,19,23) 19-32(3LP:23,29,31) 25-38(3LP:29,31,37) 31-44(3LP:37,41,43)
 14-27(3LP:17,19,23) 20-33(3LP:23,29,31) 26-39(3LP:29,31,37) 32-45(3LP:37,41,43)
 15-28(3LP:17,19,23) 21-34(3LP:23,29,31) 27-40(3LP:29,31,37) 33-46(3LP:37,41,43)
 16-29(3LP:17,19,23) 22-35(3LP:23,29,31) 28-41(3LP:29,31,37) 34-47(3LP:37,41,43)
 17-30(3LP:19,23,29) 23-36(2LP:29,31) 29-42(3LP:31,37,41) 35-48(4LP:37,41,43,47)
 18-31(3LP:19,23,29) 24-37(2LP:29,31) 30-43(3LP:31,37,41) 36-49(4LP:37,41,43,47)

7. Przedział 7-elementowy: 7-15, 2 LP: 11 i 13. $7^2=49$ i $8^2=64$; mamy 35 przedziałów 14-elementowych:

15-30(4LP:17,19,23,29) 27-42(4LP:29,31,37,41) 39-54(4LP:41,43,47,53)
 16-31(4LP:17,19,23,29) 28-43(4LP:29,31,37,41) 40-55(4LP:41,43,47,53)
 17-32(4LP:19,23,29,31) 29-44(4LP:31,37,41,43) 41-56(3LP:43,47,53)
 18-33(4LP:19,23,29,31) 30-45(4LP:31,37,41,43) 42-57(3LP:43,47,53)
 19-34(3LP:23,29,31) 31-46(3LP:37,41,43) 43-58(2LP:47,53)
 20-35(3LP:23,29,31) 32-47(3LP:37,41,43) 44-59(2LP:47,53)
 21-36(3LP:23,29,31) 33-48(4LP:37,41,43,47) 45-60(3LP:47,53,59)
 22-37(3LP:23,29,31) 34-49(4LP:37,41,43,47) 46-61(3LP:47,53,59)
 23-38(3LP:29,31,37) 35-50(4LP:37,41,43,47) 47-62(3LP:53,59,61)
 24-39(3LP:29,31,37) 36-51(4LP:37,41,43,47) 48-63(3LP:53,59,61)
 25-40(3LP:29,31,37) 37-52(3LP:41,43,47) 49-64(3LP:53,59,61)
 26-41(3LP:29,31,37) 38-53(3LP:41,43,47)

8. Przedział 8-elementowy: 8-17, 2 LP: 11 i 13. $8^2=64$ i $9^2=81$; mamy 48 przedziałów 16-elementowych:

17-34(4LP:19,23,29,31) 33-50(4LP:37,41,43,47) 49-66(3LP:53,59,61)
 18-35(4LP:19,23,29,31) 34-51(4LP:37,41,43,47) 50-67(3LP:53,59,61)
 19-36(3LP:23,29,31) 35-52(4LP:37,41,43,47) 51-68(4LP:53,59,61,67)
 20-37(3LP:23,29,31) 36-53(4LP:37,41,43,47) 52-69(4LP:53,59,61,67)
 21-38(4LP:23,29,31,37) 37-54(4LP:41,43,47,53) 53-70(3LP:59,61,67)
 22-39(4LP:23,29,31,37) 38-55(4LP:41,43,47,53) 54-71(3LP:59,61,67)
 23-40(3LP:29,31,37) 39-56(4LP:41,43,47,53) 55-72(4LP:59,61,67,71)
 24-41(3LP:29,31,37) 40-57(4LP:41,43,47,53) 56-73(4LP:59,61,67,71)
 25-42(4LP:29,31,37,41) 41-58(3LP:43,47,53) 57-74(5LP:59,61,67,71,73)
 26-43(4LP:29,31,37,41) 42-59(3LP:43,47,53) 58-75(5LP:59,61,67,71,73)
 27-44(5LP:29,31,37,41,43) 43-60(3LP:47,53,59) 59-76(4LP:61,67,71,73)
 28-45(5LP:29,31,37,41,43) 44-61(3LP:47,53,59) 60-77(4LP:61,67,71,73)
 29-46(4LP:31,37,41,43) 45-62(4LP:47,53,59,61) 61-78(3LP:67,71,73)
 30-47(4LP:31,37,41,43) 46-63(4LP:47,53,59,61) 62-79(3LP:67,71,73)
 31-48(4LP:37,41,43,47) 47-64(3LP:53,59,61) 63-80(4LP:67,71,73,79)
 32-49(4LP:37,41,43,47) 48-65(3LP:53,59,61) 64-81(4LP:67,71,73,79)

9. Przedział 9-elementowy: 9-19, 3 LP: 11, 13 i 17.

$9^2=81$ i $10^2=100$; mamy 63 przedziały 18-elementowe:

19-38(4LP:23,29,31,37)	35-54(5LP:37,41,43,47,53)	51-70(4LP:53,59,61,67)	67-86(4LP:71,73,79,83)
20-39(4LP:23,29,31,37)	36-55(5LP:37,41,43,47,53)	52-71(4LP:53,59,61,67)	68-87(4LP:71,73,79,83)
21-40(4LP:23,29,31,37)	37-56(4LP:41,43,47,53)	53-72(4LP:59,61,67,71)	69-88(4LP:71,73,79,83)
22-41(4LP:23,29,31,37)	38-57(4LP:41,43,47,53)	54-73(4LP:59,61,67,71)	70-89(4LP:71,73,79,83) 23-
42(4LP:29,31,37,41)	39-58(4LP:41,43,47,53)	55-74(5LP:59,61,67,71,73)	71-90(4LP:73,79,83,89)
24-43(4LP:29,31,37,41)	40-59(4LP:41,43,47,53)	56-75(5LP:59,61,67,71,73)	72-91(4LP:73,79,83,89)
25-44(5LP:29,31,37,41,43)	41-60(4LP:43,47,53,59)	57-76(5LP:59,61,67,71,73)	73-92(3LP:79,83,89)
26-45(5LP:29,31,37,41,43)	42-61(4LP:43,47,53,59)	58-77(5LP:59,61,67,71,73)	74-93(3LP:79,83,89)
27-46(5LP:29,31,37,41,43)	43-62(4LP:47,53,59,61)	59-78(4LP:61,67,71,73)	75-94(3LP:79,83,89)
28-47(5LP:29,31,37,41,43)	44-63(4LP:47,53,59,61)	60-79(4LP:61,67,71,73)	76-95(3LP:79,83,89)
29-48(5LP:31,37,41,43,47)	45-64(4LP:47,53,59,61)	61-80(4LP:67,71,73,79)	77-96(3LP:79,83,89)
30-49(5LP:31,37,41,43,47)	46-65(4LP:47,53,59,61)	62-81(4LP:67,71,73,79)	78-97(3LP:79,83,89)
31-50(4LP:37,41,43,47)	47-66(3LP:53,59,61)	63-82(4LP:67,71,73,79)	79-98(3LP:83,89,97)
32-51(4LP:37,41,43,47)	48-67(3LP:53,59,61)	64-83(4LP:67,71,73,79)	80-99(3LP:83,89,97)
33-52(4LP:37,41,43,47)	49-68(4LP:53,59,61,67)	65-84(5LP:67,71,73,79,83)	81-100(3LP:83,89,97)
34-53(4LP:37,41,43,47)	50-69(4LP:53,59,61,67)	66-85(5LP:67,71,73,79,83)	

10. Przedział 10-elementowy: 10-21, 4 LP: 11, 13, 17 i 19.

$10^2=100$ i $11^2=121$; mamy 80 przedziałów 20-elementowych:

21-42(5LP:23,29,31,37,41)	48-69(4LP:53,59,61,67)	75-96(3LP:79,83,89)
22-43(5LP:23,29,31,37,41)	49-70(4LP:53,59,61,67)	76-97(3LP:79,83,89)
23-44(5LP:29,31,37,41,43)	50-71(4LP:53,59,61,67)	77-98(4LP:79,83,89,97)
24-45(5LP:29,31,37,41,43)	51-72(5LP:53,59,61,67,71)	78-99(4LP:79,83,89,97)
25-46(5LP:29,31,37,41,43)	52-73(5LP:53,59,61,67,71)	79-100(3LP:83,89,97)
26-47(5LP:29,31,37,41,43)	53-74(5LP:59,61,67,71,73)	80-101(3LP:83,89,97)
27-48(6LP:29,31,37,41,43,47)	54-75(5LP:59,61,67,71,73)	81-102(4LP:83,89,97,101)
28-49(6LP:29,31,37,41,43,47)	55-76(5LP:59,61,67,71,73)	82-103(4LP:83,89,97,101)
29-50(5LP:31,37,41,43,47)	56-77(5LP:59,61,67,71,73)	83-104(4LP:89,97,101,103)
30-51(5LP:31,37,41,43,47)	57-78(5LP:59,61,67,71,73)	84-105(4LP:89,97,101,103)
31-52(4LP:37,41,43,47)	58-79(5LP:59,61,67,71,73)	85-106(4LP:89,97,101,103)
32-53(4LP:37,41,43,47)	59-80(5LP:61,67,71,73,79)	86-107(4LP:89,97,101,103)
33-54(5LP:37,41,43,47,53)	60-81(5LP:61,67,71,73,79)	87-108(5LP:89,97,101,103,107)
34-55(5LP:37,41,43,47,53)	61-82(4LP:67,71,73,79)	88-109(5LP:89,97,101,103,107)
35-56(5LP:37,41,43,47,53)	62-83(4LP:67,71,73,79)	89-110(5LP:97,101,103,107,109)
36-57(5LP:37,41,43,47,53)	63-84(5LP:67,71,73,79,83)	90-111(5LP:97,101,103,107,109)
37-58(4LP:41,43,47,53)	64-85(5LP:67,71,73,79,83)	91-112(5LP:97,101,103,107,109)
38-59(4LP:41,43,47,53)	65-86(5LP:67,71,73,79,83)	92-113(5LP:97,101,103,107,109)
39-60(5LP:41,43,47,53,59)	66-87(5LP:67,71,73,79,83)	93-114(6LP:97,101,103,107,109,113)
40-61(5LP:41,43,47,53,59)	67-88(4LP:71,73,79,83)	94-115(6LP:97,101,103,107,109,113)
41-62(5LP:43,47,53,59,61)	68-89(4LP:71,73,79,83)	95-116(6LP:97,101,103,107,109,113)
42-63(5LP:43,47,53,59,61)	69-90(5LP:71,73,79,83,89)	96-117(6LP:97,101,103,107,109,113)
43-64(4LP:47,53,59,61)	70-91(5LP:71,73,79,83,89)	97-118(5LP:101,103,107,109,113)
44-65(4LP:47,53,59,61)	71-92(4LP:73,79,83,89)	98-119(5LP:101,103,107,109,113)
45-66(4LP:47,53,59,61)	72-93(4LP:73,79,83,89)	99-120(5LP:101,103,107,109,113)
46-67(4LP:47,53,59,61)	73-94(3LP:79,83,89)	100-121(5LP:101,103,107,109,113)
47-68(4LP:53,59,61,67)	74-95(3LP:79,83,89)	

Jak łatwo zauważyć pojawiają się pewne dewiacje, łatwo jednak dające się uporządkować w trzy rodzaje statystyk: na ogół $c > k$, znacznie rzadziej $c = k$, a jeszcze rzadziej $c < k$. To jedynie statystyka pierwszych dziesięciu kwadratów liczb obejmująca 278 przedziałów liczbowych; w naszych badaniach analiza dobiega 100 000 zbadanych przedziałów, w których statystyki dają porównywalne wyniki. Oczywiście korelacja statystyczna może być jedynie silną przesłanką do wysuwania hipotez – w nauce, a w matematyce w szczególności, najistotniejszym celem jest znalezienie jedno jednoznacznego związku przyczynowo–skutkowego. Aby go wskazać musimy skompletować niezbędne instrumentarium, które obejmuje trzy narzędzia z zakresu elementarnej, a nawet intuicyjnej matematyki. Narzędziami w matematyce są twierdzenia, które użyte w argumentacji dowodowej, nazywa się lematami. W tym miejscu, dla potrzeb naszego rozumowania przytoczymy twierdzenia z artykułu III:
Niech $n \in \mathbb{N}$

Lemma 4: Do wyznaczenia pierwszych dzielników każdej liczby złożonej $< (n+1)^2$ wystarcza znajomość liczb pierwszych $\leq n$

Mamy więc nowe twierdzenie, które jako lemat orzeka, że do wyznaczenia wszystkich liczb złożonych między $10^2 = 100 (n^2)$ i $11^2 ((n+1)^2)$ wystarcza znajomość liczb pierwszych $\leq 10 (\leq n)$. Tym samym dostrzegamy, że każda liczba złożona < 121 (czyli $< (n+1)^2$) musi być kolejną wielokrotnością: 2,3,5 lub 7 (wielokrotnością liczby pierwszej $\leq n$). Teraz możemy sięgnąć po kolejne narzędzie ze szkolnej matematyki, zadając pytanie: ile liczb jest między $10^2 = 100 (n^2)$ i $11^2 ((n+1)^2)$? Odpowiedź brzmi: $2 \times 10 (2n)$:
 $(n+1)^2 - n^2 = n^2 + 2n + 1 - n^2 = 2n + 1$

Niech $n \in \mathbb{N}$

Lemma 5: Ilość liczb w przedziale między n^2 i $(n+1)^2$ wynosi $2n$.

Każdy, kto zajmował się teorią liczb pierwszych, odruchem Pawłowa, widząc w rozważaniach na temat liczb pierwszych pojawienie się $2n$ skojarzy w pierwszym odruchu postulat Bertranda: między n i $2n$ musi być liczba pierwsza. Teraz wystarczy wspomnieć szkolne zadania z rachunku prawdopodobieństwa o losowaniu kul z pudełka zawierającego kule czarne i czerwone: prawdopodobieństwo wylosowania kuli określonego koloru zależy od liczebności kul tego koloru – spośród 10 kul (6 czarnych i 4 czerwone) prawdopodobieństwo wylosowania czerwonej wynosi $4:10 (0,4)$. Jeżeli więc:

1. między $10(n)$ i $2 \times 10 + 1 (2n+1)$ znajduje się $10(n)$ liczb, spośród których są 4 liczby pierwsze:

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
n		↑		↑	↑	↑		↑		↑	2n+1
		2x6		2x7	3x5	2x8		2x9		2x10	

to z uwagi na to, że

2. wszystkie liczby złożone między: $10(n)$ i $2 \times 10 + 1 (2n+1)$ mają dzielniki pierwsze $< 10 (2,3,5,7)$, a więc $\leq n$
i

wszystkie liczby złożone między: $10^2(n^2)$ i $11^2((n+1)^2)$ również mogą mieć jedynie takie same

dzielniki pierwsze <10 ($\leq n$) wnioskujemy, że z uwagi na identyczność kryterium wyboru, a tym samym jego procentowy udział, to:

3. między $10^2=100(n^2)$ i $2 \times 10+1=121$ ($(2n+1)^2$) też muszą być co najmniej 3 liczby pierwsze (c. liczby pierwszych) Oczywiście nasuwa się pytanie dlaczego 3 liczby pierwsze, a nie dokładnie 8? Przecież przedział jest dwa razy dłuższy a kryterium wyboru jest identyczne (procentowy udział liczb złożonych: $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{5}, \frac{1}{7}$ a więc również dla $\frac{1}{n}$), a zamiast 8 liczb pierwszych mamy 5? Odpowiedzi udziela analiza algorytmu Eratostenesa. Na początek przyjrzyjmy się situ Eratostenesa dla 100 początkowych liczb naturalnych. Zrobimy to jednak nieco inaczej niż jest to przyjęte w dotychczasowych prezentacjach tego problemu.

Tak jak na diagramie poniżej zaznaczamy liczbę 2, a następnie podkreślamy co drugą liczbę. Każda z tych wyróżnionych liczb musi być liczbą złożoną, gdyż jako wielokrotność liczby pierwszej 2 musi się też przez nią dzielić – nie może więc być liczbą pierwszą. Jak łatwo zauważyć liczby podzielne przez liczbę pierwszą 2 stanowią 50 % liczb w każdej dziesiątce liczb. Będzie tak również w przedziale o dowolnej długości. Jeżeli rozważać będziemy np. liczby między 10-21, 100-121, albo pomiędzy 200-401 to też będzie ich 50% z dokładnością do jednej liczby (między 13 i 15 jest 100% liczb podzielnych przez 2, a między 92 i 100 tylko 3 z 7 liczb są podzielne przez 2, a 4 liczby podzielne nie są, czyli liczb podzielnych przez 2 jest mniej niż 50%). Jakkolwiek więc mamy do czynienia z dziewięcią wynoszącą 1 w częstości występowania liczb podzielnych przez 2, to jednak im dłuższy będzie rozpatrywany przedział liczbowy, tym mniejszy będzie udział tej dziewięci w procentowym zapisie liczebności tych liczb, np. między 92 i 1000 000 jest 999907 liczb, z czego 499954 to liczby nieparzyste, a jedna mniej czyli 499953 to liczby podzielne przez liczbę 2. Tak więc wraz ze wzrostem długości rozpatrywanego przedziału liczbowego udział liczb parzystych osiąga dokładnie 50%

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40
 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50
 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60
 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70
 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80
 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90
 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Następny krok w algorytmie Eratostenesa nakazuje wyróżnienie pierwszej niepodkreślonej liczby jaka występuje po liczbie 2 – jest nią kolejna liczba pierwsza, czyli liczba 3. Podkreślamy co trzecią liczbę – każda z nich oczywiście jest znowu liczbą złożoną, gdyż jako wielokrotność liczby pierwszej 3 musi się też przez nią dzielić, więc z definicji ma więcej niż dwa dzielniki i zalicza się do liczb złożonych. Zrobimy to jednak na oddzielnym diagramie. Dzięki temu łatwo zauważyć regularny wzór jaki te wielokrotności tworzą. Łatwo zauważyć, że liczb złożonych i podzielnych przez liczbę pierwszą 3 jest dokładnie 33,(3)%. I w tym miejscu zaczyna się wyłaniać wzór opisujący algorytm Euklidesa.

Od 100% liczb w danym przedziale trzeba odjąć 50% liczb podzielnych przez dwa, następnie odjąć 33,(3)% liczb podzielnych przez 3, ale dodać (!) 16,1(6)% liczb będących wspólną wielokrotnością liczb 2 i 3, gdyż w obydwu tabelach co szоста liczba z podkreśleń się powtarza: 6, 12, 18, 24, 30, 36, 42, 48, 54, 60, 66, 72, 78, 84, 90, 96. Symbol % to zapis ułamka $\frac{1}{100}$, czyli $100\% = 100 \cdot \frac{1}{100} = 1$. Jeżeli przez L_p oznaczymy liczbę liczb pierwszych, a cyfrą 1 (czyli 100%) - zapiszemy liczbę wszystkich liczb w rozpatrywanym przedziale, to pierwszy człon wzoru jest gotowy: $L_p = 1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{3} + \frac{1}{6} - \dots$

Dokładniejszą formułą będzie zapis następujący:

wielokrotności		wielokrotności					
liczby pierwszej 2	↓	liczby pierwszej 3	↓				
$L_p = 1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{3} + \frac{1}{2 \times 3} + \frac{1}{100} + \frac{1}{100} - \frac{1}{100} = \frac{300 - 150 - 100 + 50 + 6 - 3}{2 \times 3 \times 50} = \frac{103}{300} \approx 0,34$							
	↑	↑	↑	↑			
Liczby będące zarówno	↑	↑	↑	↑			
wielokrotnościami 2 i 3		liczba 2	liczba 3	liczba specjalna 1			

Wartość rzeczywista dla liczb z przedziału (0;100) = 0,34.

Druga oczywista obserwacja liczb złożonych podzielnych przez liczbę pierwszą 3 to dziewięć liczebności tych liczb w każdej kolejnej 10. Łatwo zauważyć, że w pierwszej i w drugiej dziesiątce są trzy liczby podzielne przez trzy, a w trzeciej dziesiątce takich liczb mamy 4. Ten cykl stale się powtarza: dwie dziesiątki liczb z trzema liczbami podzielnymi przez liczbę 3 i dziesiątka z czterema liczbami podzielnymi przez liczbę 3. Podobnie jednak, jak w przypadku liczb parzystych, gdy rozpatrywany przedział liczb rośnie, wartość ta wynosi dokładnie $33,(3)\% = \frac{1}{3}$ z dziewięcią 1 oraz z koniecznością uwzględnienia wspomnianej już wspólnej wielokrotności liczb 2 i 3.

1 **2** **3** 4 5 **6** 7 8 **9** 10
 11 **12** 13 14 **15** 16 17 **18** 19 20
21 22 23 **24** 25 26 **27** 28 29 **30**
 31 32 **33** 34 35 **36** 37 38 **39** 40
 41 **42** 43 44 **45** 46 47 **48** 49 50
51 52 53 **54** 55 56 **57** 58 59 **60**
 61 62 **63** 64 65 **66** 67 68 **69** 70
 71 **72** 73 74 **75** 76 77 **78** 79 80
81 82 83 **84** 85 86 **87** 88 89 **90**
 91 92 **93** 94 95 **96** 97 98 **99** 100

Następny krok w algorytmie Eratostenesa nakazuje wyróżnienie pierwszej niepodkreślonej liczby jaka występuje po liczbach 2 i 3 – jest nią kolejna liczba pierwsza, czyli liczba 5. Ponieważ tak, jak w przypadku liczby 2, również liczba 5 jest podwielokrotnością liczby 10 - podkreślenie liczb podzielnych przez 5 daje równie harmonijny rozkład: w każdej dziesiątce są dwie takie liczby. Jeżeli jednak rozpatrywać przedziały o różnej długości, znowu wystąpi dewiacja w liczebności tych liczb o 1. Ich liczebność w każdym dużym przedziale liczbowym to 20% czyli $\frac{1}{5}$ z dewiacją 1. Możemy wstawić kolejny człon do naszego równania, oczywiście uwzględniając ilość liczb powtarzających się, czyli dodając wspólne wielokrotności liczb 2 i 5 (10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90 i 100) oraz wspólne wielokrotności liczb 3 i 5 (15,30,45,60,75 i 90) pomniejszone o wspólne wielokrotności liczb 2, 3 i 5 (30,60 i 90):

$$L_p = 1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{3} + \frac{1}{2 \times 3} + \frac{2}{100} - \frac{1}{5} + \frac{1}{2 \times 5} + \frac{1}{3 \times 5} - \frac{1}{2 \times 3 \times 5} + \frac{1}{100} - \frac{1}{100} = \frac{92}{300} \approx 0,3$$

Wartość rzeczywista dla liczb z przedziału (0;100) = 0,28

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40
 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50
 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60
 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70
 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80
 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90
 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Następny krok w algorytmie Eratostenesa nakazuje wyróżnienie pierwszej niepodkreślonej liczby jaka występuje po liczbach 2, 3 i 5 – jest nią kolejna liczba pierwsza, czyli liczba 7. Znowu łatwa jest do wychwycenia powtarzalna dewiacja w obrębie każdej dziesiątki liczb: liczba podzielna przez liczbę pierwszą 7 może pojawić się tylko jeden raz lub dwa razy, ale wraz ze wzrostem długości rozpatrywanego przedziału będzie to dokładnie $\frac{1}{7}$ czyli 14,29% rozpatrywanych liczb z dewiacją jednej liczby i uwzględnieniem liczb powtarzających się jako wspólne wielokrotności liczb 2 i 7 (14,28,42,56,70,84,98), 3 i 7 (21,42,63,84) oraz 5 i 7 (35,70). Wzór zostanie rozbudowany o kolejny człon

$$L_p = 1 - \frac{1}{2} - \frac{1}{3} + \frac{1}{2 \times 3} + \frac{2}{100} - \frac{1}{5} + \frac{1}{2 \times 5} + \frac{1}{3 \times 5} - \frac{1}{2 \times 3 \times 5} + \frac{1}{100} - \frac{1}{7} + \dots \approx 0,26$$

Wartość rzeczywista dla liczb z przedziału (0;100) = 0,25

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40
 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50
 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60
 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70
 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80
 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90
91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Oczywiście wzór przybiera mało praktyczną postać, natomiast pozwala na uogólnienie z zadaną dokładnością do wspomnianych dewiacji położenia: *w dowolnym przedziale liczbowym znajduje się procentowo zbliżona (zbieżna co do wartości liczbowej) ilość liczb złożonych wg przyjętej specyfikacji procentowej, a tym samym zbliżona liczba liczb pierwszych.* Dyskusję o wskazanych wyżej dewiacjach lokalnych w rozmieszczeniu liczb pierwszych przeprowadzamy w artykułach kolejnych.